

RESPONS

Norsk utenrikspolitikk
for en ny tid

Utenriksdepartementet

Global orden og demokratiske verdier i en tid med maktforskyvning og stormaktrivalisering

Oppsummering fra Universitetet i Bergens RESPONS-arrangement, Bergen, 13. februar 2024

Kristin Haugevik og Øyvind Svendsen

Acknowledgements

Norwegian Institute
of International
Affairs

The Norwegian Institute of International Affairs is a leading research institute. Established in 1959, we provide research and recommendations of relevance to Norwegian foreign policy, with a strong position in the field of conflict resolution and peace operations.

Photo credit: Eivind Senneset/UiB

Publisher: Norwegian Institute of International Affairs
Copyright: © Norwegian Institute of International Affairs 2024
Published under the CC-BY-NC-SA licence

Visiting address: Any views expressed in this publication are those of the author. They should not be interpreted as reflecting the views of the Norwegian Institute of International Affairs. The text may not be printed in part or in full without the permission of the publisher.

Address: C.J. Hambros plass 2d
PO box 7024 St. Olavs Plass
0130 Oslo, Norway

Internet: www.nupi.no
E-mail: post@nupi.no

Fax: [+ 47] 22 99 40 50

Tel: [+ 47] 22 99 40 00

Dette notatet er et sammendrag av Utenriksdepartementets Respons-konferanse som ble avholdt i Universitetsaulaen ved Universitetet i Bergen den 13. februar 2024. Konferansen hadde et program som inneholdt åpningsinnlegg fra UiB-rector Margareth Hagen og utenriksminister Espen Barth Eide og tre påfølgende programposter. I den første ga Kyle Marquardt, Jonas Linde og Sirianne Dahlum en forskningsbasert innføring i status for demokratiet som styreform nasjonalt og internasjonalt. Deretter deltok fem UiB-forskere i et panel som diskuterte hvilke utviklingstrekk som legger press på demokratiet og den rettstyrte globale ordenen, samt hvordan utfordringene kan imøtekommes. Disse forskerne var Rune Jansen-Hagen, Marry-Anne Karlsen, Esperanza Diaz, Lilia Oprysk og Eirik Holmøyvik. Dagens siste panel var også et forskertungt panel som satt Norges mulige rolle i å støtte opp om demokratiet globalt i sentrum. Der deltok Berkay Alica, Leiv Marsteintredet, Carlo Koos, Julia Christine Marinaccio og Gunnar Grendstad. Siri Kleiven Strøm var moderator gjennom hele dagen.

UiBs rektor Margareth Hagen ønsket velkommen ved å trekke frem hvordan optimismen og fremtidstroen som tidligere har preget vår tekning om verden, særlig på 1990-tallet, nå er under press. Hun trakk frem begrepet *permakrise* og sa at det er viktig å lære av historien i disse tilfellene, å ta kunnskapen i bruk for å utvikle ny politikk. En forutsetning for å lykkes med dette, mente hun, er kort avstand mellom forskning og politikktvikling, og ikke minst de unge menneskene som utdannes ved universitetene. Hun mente at det er uhyre viktig at kunnskapen får fritt leie. Hennes klare oppfordring var at det i en mer polarisert verden er enda viktigere at forskningen er grenseløs og basert på prinsipper om akademisk frihet. Hagen ga til slutt ordet til utenriksministeren med en lovnad om at UiBs fremste fagfolk i løpet av dagen skulle gi gode og viktige bidrag til utformingen av norsk utenrikspolitikk.

Espen Barth Eide vektla at han først og fremst var til stede for å lytte til forskerne fra UiB. Hans introduksjon gikk analytisk til verks og presenterte to typer spørsmål som utenrikspolitikken kan deles inn i. Det ene er forhold mellom land, og hvordan land forholder seg til hverandre både der det er konflikt og der det ikke er konflikt. Det andre er menneskehetens forhold til felles utfordringer, for eksempel klimaspørsmål, ulikhet, demokratifremme, fattigdom. Vår evne til å forholde oss til disse andre spørsmålene, henger sammen med de første, mente Eide. Han mente videre at for å gjøre det vi kan i verden må vi holde orden med våre nærmeste og også holde fokus på de globale spørsmålene. Barth Eide trakk videre frem at dagens tema – global orden og demokrati – er avgjørende for den videre evnen til å løse de felles utfordringene som menneskeheten står overfor. Den viktigste grunnen til at moderne demokratier forvitrer er at de forvitrer litt etter litt, også fra innsiden av ledere som Orbán og Trump. Dette er ifølge Eide vel så bekymringsfullt som utfordringer som kommer fra autoritære stater. Et poeng Eide trakk frem her er at hva som skjer innad i land også påvirker hva som skjer mellom land. Derfor har vi et motiv for demokratifremme i andre land fordi det påvirker den internasjonale orden, sa utenriksministeren. Eide trakk til sist frem betydningen av ordskiftet og en fri presse basert på redaktørstyrte medier som bidrar til en opplyst diskusjon som helt sentralt for forsvaret av og den videre utviklingen av demokratiet.

Del 1: Demokratisk statusoppdatering – globalt og lokalt

Den første delen av konferansen tok utgangspunkt i at det er gjengs hevde at demokratiet er i tilbakegang i verden, og at stadig flere mister troen på demokratiet som styresett. Men stemmer dette? Med dette som bakgrunn tok deltakerne for seg spørsmålet om hva forskningen viser oss om demokratiets status både nasjonalt og internasjonalt.

Kyle Marquardt som var ført ute tok utgangspunkt i følgende spørsmål: Har det vært en global tilbakegang i demokrati i det siste tiåret? Han påpekte at svaret på dette spørsmålet krever svar på flere delspørsmål: Hva er demokrati? Hva er tilbakegang? Og hva er en global trend? Marquardt startet med å vise at dersom en måler hvorvidt sittende ledere mister makten ved valg, virker det ikke å være en trend at demokratiet er i retrett. Men Marquardt mente at en måtte ha et noe bredere mål på demokrati enn kun at sittende ledere mister makten ved valg. Her gikk han inn på polyarki – politiske systemer der makten springer ut fra flere kilder – og viste at de siste ti årene har det vært noe nedgang i polyarki globalt. Det betyr at det har vært noe tilbakegang i demokratiet de siste ti årene, men bevisene er ikke entydige. Her kom Marquardt til sitt siste spørsmål: hva er globalt? Problemet med målene på demokrati er at de undervurderer vekten av store land der det ikke er demokrati. Fasit i dag er at polyarki er i tilbakegang i store land og at de mindre landene som stadig har polyarki ikke utjevner dette.

Jonas Linde svarte ut spørsmålet om hvorvidt folk fortsatt slutter opp om demokratiet. Det korte svaret var ja, selv om det har vært noe tilbakegang i oppslutningen om demokratiet rundt om i verden. Dette har særlig blitt begrunnet med manglende tillitt i befolkningen og deres syn på hvordan demokratiet fungerer i praksis. Linde viste til at de siste årene har det kommet studier som peker på tilbakegang, særlig blant yngre deler av befolkningen. Denne forskningen har bidratt til økt interesse rundt folks oppslutning om demokratiet. Linde trakk videre frem to dimensjoner ved demokratistøtte: støtte for det politiske systemets grunnleggende prinsipper og evalueringer av hvordan demokratiet fungerer i praksis. Her sa Linde at stor oppslutning om demokratiet er avgjørende for dets legitimitet og stabilitet, og at forskningen viser at også i land som ikke er demokratiske er innbyggerne positive til demokrati.

Ved å vise frem tall fra World Value Survey og European Value Survey, viste Linde at oppslutningen om demokrati som system er høy og har vært det lenge. Men hva betyr det egentlig å si at demokrati er bra når en deltar i en spørreundersøkelse? For å unngå faren for at å være positiv til demokrati er det «rette» svaret på spørsmålet, trakk Linde frem alternative spørsmål en kan stille. Det gjøres ved å se på hvorvidt folk også synes militærstyre, ekspertstyre og en sterk en sterk leder er dårlig eller ikke. Her er det noe større variasjon, som kan tyde på at demokratiet er under press. Linde trakk også frem at det stadig er mye vi ikke vet om oppslutningen til demokratiet, særlig oppslutningen om demokratiske normer. Til sist behandlet han spørsmålet om politisk tillitt i Norge, og konkluderte med at den politiske tilliten i Norge faktisk har økt over tid. Slik er det i hele Vest-Europa – tilfredsheten med demokratiet er høy og har økt over tid. Linde konkluderte derfor med at det ikke er støtte i forskningen til påstanden om at støtten til demokratiet er i noen vesentlig nedgang.

Sirianne Dahlum deltok digitalt med et forhåndsinnspilt foredrag og presenterte noen funn fra hennes og flere kollegers tilstandsanalyse av det norske demokratiet som ble laget på bestilling fra Kommunal-

og distriksdepartementet. Rapporten svarer på spørsmål om hva som er styrkene og svakhetene ved det norske demokratiet, og hvor det norske demokratiet kan forbedres. Dahlum påpekte at Norge ofte topper internasjonale rangeringer og at dette har vært konstant siden 1945. Hun påpekte videre at disse rangeringene ikke gir mye nyanser rundt hva som er styrker og svakheter ved det norske demokratiet, og det er dette hun og kollegaene har gjort i sitt rapportarbeid. Dahlum presenterte videre noen av hovedfunnene fra forskningsprosjektet. Det første funnet er at den demokratiske kvaliteten i Norge er høy, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Denne kvaliteten er også svært stabil, sa Dahlum. Samtidig er ikke Norge et perfekt demokrati og forskerne fant tegn til demokratisk underskudd på noen områder. Områder for forbedring var befolkningens oppfatninger av korrupsjon og maktmisbruk, mektige gruppers innflytelse på politikktutforming, opplevd variert politisk innflytelse basert på etnisk bakgrunn, lite bruk av direkte demokrati, og trusler og hets av politikere.

Basert på en meningsmåling blant eksperter, fant forskerne også at den gjennomsnittlige ekspert anser det som 10 prosent sannsynlig med demokratisk sammenbrudd i Norge de neste ti årene. Dahlum konkluderte med at ingen demokratier er perfekte og opprettholdelse av demokratiet er avhengig av at både folket og elitene er dedikert til å opprettholde demokratiet.

I panelsamtalen etter innleggene startet Eide med å problematisere den demokratiske tilbakegangen som har preget USA etter Donald Trumps inntog i politikken. Han vektla særlig hvordan internasjonale demokratiske institusjoner blir underminert fra innsiden i samspill med andre krefter som ønsker å underminere dem fra utsiden, men at dette kan løses ved godt internasjonalt samarbeid. Eide kalte det for kulturelt demokrati når land som er opptatt av demokratiets status snakker sammen, og understreket at det er viktig å ha den samtalen for å fremme fortsatt demokrati i verden.

Linde ble utfordret på om regjeringen overvurderer den globale trusselen mot demokratiet, og avviste dette. Han mente at det slett ikke er noen overdrivelse fra myndighetenes side fordi det er mange problemer rundt om i verden, og at det er viktig at befolkninger står opp for demokratiet og mot krefter som ikke aksepterer demokratiets spilleregler. Han mente allikevel at det er viktig å sette søkelys på det som fungerer godt. Marquardt sluttet seg til Eides pessimisme og understreket at det er store utfordringer for demokratiet globalt. Han nevnte blant annet at mange ledere nå støtter seg til valgresultater alene og at enkelte ledere mener at de leder demokratier kun fordi de har vunnet et valg. Et eksempel på valg som alene ikke er demokratisk er det kommende russiske valget, mente Marquardt. Linde fikk det vanskelige spørsmålet om vi kan reversere demokratisk tilbakegang. Han understreket at dette var et vanskelig spørsmål, men trakk frem Polen som et eksempel på at det går an å snu trenden. Marquardt supplerte med viktigheten av å forstå at alle land er ulike og har ulike forutsetninger for å bygge et sterkt demokrati. Eide var sterkt enig i at forsøk på å bygge demokrati må være mer kulturelt sensitivt til den sosiale og historiske konteksten der det skal bygges.

Del 2: Panelsamtale: Hvilke globale utviklingstrekk legger press på demokratiet og den rettstyrte globale ordenen – og hva kan vi gjøre med det?

En endret geopolitisk maktbalanse og en serie av kriser og sjokk skaper demokratiske utfordringer, og setter den globale ordenen under press. Multilateralisme har skapt store normative fremskritt, men viljen og evnen til å gjennomføre, mangler i dag. Dagens andre programpost tok dette med som bakteppe for seg hvilken forskjell Norge kan utgjøre for å motvirke demokratisk og menneskerettslig tilbakegang i verden, samt hindre svekkelse av det folkerettslige fundamentet for en regelbasert internasjonal orden.

Lilija Oprysk fikk spørsmål fra moderator om Norge og Europa gjør nok for å stå opp mot Russlands krig mot Ukraina. Hun startet med å påpeke at krigen startet i 2014, og ikke i 2022. For mange var det ifølge henne en overraskelse da Russland angrep Ukraina i 2022, men gitt at krigen startet i 2014 burde det ikke ha vært det. Oprysk trakk videre frem hvor viktige media er i denne krigen, særlig hvordan russiske medier sprer falske narrativer og forsøker å skape polarisering og splittelse i den europeiske befolkningen. Hun påpekte at EU har vedtatt Digital Services Act og innført sanksjoner mot russiske medier for å motvirke russisk disinformasjon, og at Norge henger etter på dette området. Derfor mente hun at Norge må tenke like mye på hvordan man styrker demokratiet i verden på den ene siden og hvordan man i samarbeid med europeiske land blir oppmerksomme på truslene som russiske desinformasjonskampanjer har i våre egne samfunn på den andre.

Marry-Anne Karlsen snakket om flyktning- og asylpolitikk og fulgte opp med å påpeke at behandlingen av ukrainske flyktninger viser hvordan Norge kan håndtere kriser og migrasjon effektivt. Samtidig er utfordringer knyttet til migrasjon med på å styrke frykt og populistiske krefter i Europa. Det å imøtekomme disse kreftene løser ikke nødvendigvis utfordringene, mente Karlsen. Hun viste til at innstramningene i asylpolitikken og grensekontrollen som fulgte migrasjonsbølgen i 2015 har negative konsekvenser for integrering, menneskerettigheter og demokratisering. Karlsen trakk videre frem to aspekter ved norsk flyktning- og asylpolitikk som hun mente at er problematiske. For det første, ved å hindre at asylsøkere kommer til Europa forhindrer europeiske land å imøtekomme sine internasjonale forpliktelser. Dette kan virke destabiliserende og bidra til nye flyktningstrømmer. Det andre punktet hun trakk frem handlet om en såkalt indirekte avskrekkingsspolitikk, der en gjør det lite fristende å søke asyl, for eksempel ved å gjøre det vanskeligere å få permanent statsborgerskap eller familiegjening. Hun stilte spørsmålet om hvordan Norge kan bidra til respekt for flyktninger i andre deler av verden når vi selv handler i strid med FNs høykommissær for flyktninger sine anbefalinger?

Rune Jansen-Hagen fikk spørsmål om hvorvidt norsk bistandspolitikk er utenrikspolitikk. Svaret var ja, og Jansen-Hagen påpekte at slik er det i alle giverland. Norge har alltid sett på seg selv som en humanitær stormakt og har hatt innflytelse på dette feltet, mente han. Han pekte på at han har kritisert at sammenflettingen mellom de to har gjort at bistanden har blitt mindre effektiv. De fleste gode formål får ifølge Jansen-Hagen penger, og når regjeringene skifter, skifter gjerne prioriteringene også. Disse skiftene har lite å gjøre med behovene i mottakerlandene, men hva som er politisk

gangbart i Norge, mente Jansen-Hagen. Han var allikevel positiv til tonene fra Norad om at «fakta skal ha makta» i forbindelse med omstillingen av den norske bistanden.

Eirik Holmøyvik er Norges medlem i Veneziakommisjonen og hans innlegg tok utgangspunkt i arbeidet som foregår der. Han startet med å påpeke at stater ikke nødvendigvis liker å bli sett i kortene fordi de anser seg selv som suverene. Allikevel påpekte han at mange land ønsker råd om hvordan de skal sikre gode demokratiske institusjoner. Holmøyvik påpekte at Veneziakommisjonen dessverre aldri har hatt så mye å gjøre som den har nå. Han var dog noe optimistisk på Europas vegne fordi de fleste land følger Veneziakommisjonens oppfordringer. Særlig EU gjør kostandene ved å bryte demokratiske verdier høye, mente Holmøyvik. Han la her til at om ikke de rettslige konsekvensene alltid er store, så er de økonomiske det. På dette området er også kostanden høy for land utenfor EU som vil inn i unionen, det han kalte for EUs randstater. Holmøyvik vektet at fordi vi har bygd overnasjonale institusjoner for å ivareta demokratiet i Europa, er det grunn til å være optimistisk. Land slutter seg ikke til rådene fra Veneziakommisjonen fordi de vil, mente han, men fordi EU krever det og de opplever at de må. Da han ble utfordret på status for den globale orden påpekte Holmøyvik at vi må ha et litt lengre blikk på utviklingen, og sammenlignet med før 1990 har vi stadig flere institusjoner enn tidligere. Jobben til et lite land som Norge er ifølge Holmøyvik å få andre land til å skjønne verdien av slike institusjoner.

Esperanza Diaz snakket om koronapandemien som et eksempel på de prosessene som trengs for å komme godt ut av komplekse og langvarige kriser. Kriser kan få det beste og verste ut av personer, samfunn og regjeringer, påpekte hun. Derfor kan ikke håndtering av pandemier kun bygge på kortsiktige løsninger, men også langsiktig tenkning som sikrer oss for fremtiden. Her trakk Diaz frem vaksiner mot COVID-19 som eksempel: Prosessen startet med global innsats gjennom COVAX-samarbeidet, men det ble konkurranse mellom land. Deretter ble det en plikt å vaksinere seg, noe som kan bli farlig på sikt forbi befolkningen kan slutte å ha tillitt til hverandre og til systemet. Hun snakket også om overlappende kriser som en stor utfordring, og at politikk må ledes basert på ydmykhet, transparens, dyrkning av bredt og inkluderende samarbeid, og det å ta ansvar for konsekvenser av egne handlinger. Hun la særlig vekt på hvor viktig samspillet mellom akademia og forvaltningen er i å effektivt kunne håndtere kriser der kunnskapsgrunnet er begrenset.

Strøm fulgte opp og spurte om politikere kan bevege seg i randsonen av hva som er demokratisk akseptabelt når krisen er så stor. Diaz mente det er mulig, og at vi må lære av det vi har gått gjennom med COVID-19. Strøm spurte videre Holmøyvik om det hjelper å gi politikere som Orbán råd. Han vet vel hva Europa står for, og hva han bryter med? Holmøyvik påpekte at det ikke hjelper i seg selv, men at det må starte der. Analysene som gjøres av Veneziakommisjonen blottlegger det som faktisk skjer, for eksempel at en undergraver rettstaten ved å vedta lover som undergraver demokratiet. En må gå grundig til verks og ned i detaljene og konteksten for å se hva lovgivningen betyr i praksis, mente Holmøyvik. Han mente at ved å gjøre det kan en blottlegge maktmisbruk. Samtidig la han vekt på at Europa må ha rettslige institusjoner som kan håndheve dette, noe som kan ta lang tid å gjennomføre i samspillet mellom råd, institusjoner og politisk vilje.

Oprysk fikk oppfølgingsspørsmål om hvorfor Norge bør støtte opp om et spesialtribunal for å straffeforfølge aggresjonsforbrytelser mot Ukraina. Hun mente det er viktig for det internasjonale samfunnet å vise at det ikke aksepterer den type krig som Russland fører. Hun påpekte videre at gitt Norges idé om at «folkeretten er førstelinjen i vårt forsvar», så bør Norge støtte opp om det ukrainske initiativet. Hun mente også at Norge bør gå i front fordi Norge kan få med seg flere land.

Jansen-Hagen fikk spørsmål om hvorvidt norsk bistand til UNRWA har bidratt til krigen vi nå ser i

Gaza, noe han nylig har indikert i en kronikk i Dagens Næringsliv. Jansen-Hagen mente at mye tyder på nettopp det fordi ved at Norge har bidratt til velferdstjenestene på Gaza, så har Hamas heller kunne fokusere på tunneller og raketter. Han mente videre at så lenge «do no harm» er førende for norsk bistandspolitikk, så bør vi tenke gjennom hvordan vi innordner bistanden gitt hans argument om at Norge indirekte har bidratt til Hamas' opprustning og autoritære styre. Karlsen påpekte at UNRWA slett ikke er problemet på Gaza, men palestinerne tilværelse under okkupasjon og blokade. Derfor oppfordret hun Eide til å legge press på Israel for å en slutt på den folkerettsstridige okkupasjonen og få på plass en rettferdig løsning for de palestinske flyktningene.

Eide ble etter dette invitert på scenen og svarte ut flere av punktene til de ulike forskerne som deltok i panelsamtalen. Summert var spørsmålene og utfordringene fra forskerne og som utenriksministeren svarte ut i tur og orden følgende:

- Oprysk: Hvorfor slutter ikke Norge opp om Ukrainas initiativ for et spesialtribunal for å straffeforfølge aggresjonsforbrytelser mot Ukraina?
- Karlsen: Hvordan kan Norge ta reelle skritt mot å utvikle en menneskerettighetsbasert og menneskesentrert tilnærming til migrasjon i tråd med FNs plattform om migrasjon?
- Jansen-Hagen: Er det mulig å lage en type internasjonal, privat arbeidsformidling, et system for ren økonomisk motivert arbeidsmigrasjon, der det finnes legale og trygge måter å komme til Norge for å jobbe på, som også inkluderer retur etter noen år?
- Holmøyvik: Kan Norge bruke EØS-midlene mer fremoverlent for å styrke sivilsamfunn og demokrati heller enn næringsliv i de landene som mottar støtte? Kan Norge føre en tydeligere politikk som også involverer støtteordninger overfor EUs randstater? Og kan Norge investere mer penger i Europarådet, en viktig institusjon som har behov for midler?
- Diaz: Hvilken rolle skal akademia ha som del av kunnskapsberedskapen når neste (helse)krise inntreffer?

Del 3: Panelsamtale: Verden er stor, og Norge lite. Hvor kan vi utgjøre en forskjell?

Gjennom historien har Norge vært utenrikspolitisk, utviklingspolitisk og økonomisk aktive i store deler av verden, og har sammenlignet med mange små land en bred global kontakflate. På bakgrunn av dette handlet det siste panelet om hvilke områder Norge har best forutsetninger for å oppnå mest i kampen for demokratiske verdier og en folkerettsbasert orden.

Ordstyrer Strøm startet panelsamtalen med å spørre Gunnar Grendstad om hvordan det står til med Norges forhold til USA og hva som skjer i USA, inkludert faren for at Trump kommer tilbake til makten. Grendstad gikk historisk til verks og viste til hvor viktig geografi er for å forstå amerikansk utenrikspolitikk. Med to verdenshav på hver kyst har landet historisk ikke vært særlig investert i hva som foregår rundt omkring i verden. Etter angrepet på Pearl Harbor endret dette seg og USAs mobilisering under andre verdenskrig tok på mange måter aldri slutt. Grendstad bemerket at USA ble invitert til Europa som imperium, slik Geir Lundestad har sagt det. Grendstad trakk videre frem at USA tapte sitt «unipolare øyeblikk» etter Sovjetunionens sammenbrudd og at krigen i Irak fra 2003 viser at USA ikke håndterte sin hegemoniske rolle godt nok. USA har nå blitt et mindre europeisk og mer multikulturelt samfunn som også har et dysfunksjonelt politisk system. Nå USA nå reorienterer seg, må Norge finne ut av hvordan vi skal tilpasse oss til det, advarte Grendstad.

Marinaccio fikk spørsmål om Kinas rolle nasjonalt og i verden. Hun startet med å takke for at Eide nylig besøkte Kina og hans innledende bemerkninger om at vi må snakke med alle land, også de vi ikke er enige med. Vi kan ikke bare se på hva Kina er nå, fortsatte hun, men hva landet har gått gjennom. Hun trakk også fram at de siste ti årene har moderate stemmer i Kina blitt tilsidesatt og landet har blitt mer autoritært. De moderate kreftene er stille, men de er der og de venter på muligheter, derfor er det ifølge Marinaccio viktig å ha dialog med kinesiske aktører, særlig universitetsmiljøer. Dette må skje til tross for at deres syn på demokrati ikke er helt likt vårt eget. Marinaccio snakket også om Kinas tilnærming til krigen i Ukraina. Hun påpekte at Kinas posisjon ikke er svart-hvit, men grå og komplisert. Mange i Kina ønsker at landet skal ha samme globale status som USA, og Kina ser på USA som en eksistensiell trussel, sa hun. Hun mente også at Norge er i en særlig vanskelig situasjon som et lite land med en sårbar økonomi. I tillegg har Norge en viktig historisk rolle i NATO og med Jens Stoltenberg som generalsekretær i NATO, mente hun at Kinas oppfatning av Norge kan by på problemer.

Marsteintredet fikk spørsmål om hva den manglende støtten til Ukraina i det globale sør og Latin-Amerika spesielt sier om status for den internasjonale orden. Han påpekte at mange i Latin-Amerika ser positivt på mindre avhengighet av vesten, og at det å ikke støtte Ukraina økonomisk ikke bare handler om Ukraina i seg selv, men en anti-amerikanisme som står sterkt i Latin-Amerika. Marsteintredet påpekte også at demokratiet har stått sterkt i Latin-Amerika og at regionen burde være en lavhengende frukt for å samle støtte oppunder demokrati globalt. Samtidig trakk han frem at ulike regjeringers politikk, slik som i Brasil, varierer mellom valg på en måte som gjør at partnerskap med land i regionen blir vanskeligere.

Alica er ekspert på Tyrkia og fikk spørsmål om hvordan Tyrkia kjemper med sitt eget syn på forholdet til Vesten. Alica mente det er klart at siden Tyrkia ble etablert som republikk i 1923, så har landet

vært orientert mot Vesten, men at det har endret seg radikalt under Erdogans ledelse. Samtidig har statusen for demokratiet i Tyrkia vært problematisk hele landets livstid, i følge Alicia. Det som er spesielt med perioden under Erdogan, sa Alicia, er nedbyggingen av nasjonale demokratiske institusjoner og det gode forholdet til Vesten. Den tyrkiske identiteten med å se mot Vesten har derfor blitt ødelagt i de siste ti årene under Erdogan slik Alicia ser det.

Koos fikk til sist spørsmål om hvordan de to krigene som pågår nå preger evnen vår til å se på konflikt i et bredere bilde. Han trakk frem at mellomstatlige kriger som den mellom Ukraina og Russland er svært sjeldne og at borgerkriger er langt mer vanlige. Krigen i Ukraina øker bevisstheten i Europa, det samme med krigen mellom Hamas og Israel. Det vi ser nå er et paradigmeskifte som tar oss fra en liberalt orientert utenrikspolitikk til en mer realistisk utenrikspolitikk. Vi får en ny retorikk om sikkerhet, forsvar, atomvåpen og opprustning, sa han, samtidig som han minnet om en rekke andre konflikter som pågår.

Som i panel nummer to hadde deltakerne med seg noen utfordringer til utenriksministeren. Oppsummert lød oppfordringene fra ekspertene som Eide svarte ut slik:

- Grendstad: Hvilke konsekvenser har det for det norsk-amerikanske forholdet at artikkel 5 i Washington-traktaten aldri har blitt brukt? Hvorfor har Norge aldri nådd 2%-målet som alle medlemslandene i NATO har forpliktet seg til?
- Alicia: Hvordan kan Norge balansere mellom å beholde Tyrkia som en nær alliert i NATO og samtidig utfordre Tyrkia på den stadige demokratiske tilbakegangen i landet?
- Marinaccio: Norway must evaluate the consequences of having a value-oriented foreign policy together with European partners because it excludes many countries. Norway should evaluate the economic and political consequences of a weak Russia that is completely dependent on Russia. And Norway needs to be more daring in recalibrating its one-China policy stand and support moderate voices in both China and Russia.
- Marsteintredet: Hvordan kan Norge jobbe strategisk for å styrke relasjoner med Latinamerikanske land til felles forsvar for demokratiske verdier?
- Koos: Norge burde satse på å utdanne mennesker fra autoritære stater i det globale sør ved norske universiteter.

Norwegian Institute of International Affairs

C.J. Hambros plass 2d
PO box 7024 St. Olavs Plass
0130 Oslo, Norway

post@nupi.no

nupi.no

